

RÜŞTÜ BOZKURT

rustu.bozkurt@dunya.com

"İnsanları **güç değil, korku** yozlaştırır"

Korku toplumunun yasakları veya kısıtlamaları samimi inanç sahiplerini sisteme ve rejime yabancılaştırıyor. **Korku toplumu bireyleri ve toplulukları yozlaştırıyor; birleşme yerine ayrışmalar, kapsayıcılık yerine sömürücülük, saygı yerine kibir ve üstünlük inancı, içtenlik yerine aldatma öne çıkıyor.** Toplum içten içe çürüyor, gücü azalıyor...

Dalgalanmaların alabildiğine hızlandığı, belirsizliklerin arttığı, karmaşıklığın yoğunlaştığı ve muğlaklığın hayatın özüne yerleştiği bir zamandan geçiyoruz. 12 yıl önce, Mart 2003'de Discover'dan Reyhan Oksay'ın Cumhuriyet Bilim ve Teknoloji Dergisi'ne aktardığı yazısına göz atıyorum. Robert Wood Johnson Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden Dr. Alton Hassett ve Dr. Leonard Sigal'ın saptamaları dikkatimi çekiyor: "Kronik kaygı ve çaresizlik durumu en üst düzeyde... Tanımlanamayan bir tehlikenin her an, her şekilde, önceden haber vermeden vurabileceği kaygısı insanları büyük bir boşluğun içine itiyor."

İçinde bulunduğumuz ortam, "insanların ruh ve beden sağlığını" bozuyor. İnsanların "bağışıklık sistemi zayıflıyor", birçok insan "uyku bozukluğu" yaşıyor. Bilinen ve bilinmeyen hastalıklarla yüzleşiyoruz. Söz konusu yazıda psikiyatrist Carole Lieberman'ın işaret ettiği gibi, kaygılı insanlar daha fazla yiyor ve daha fazla içiyor. Kazaların sayısı artıyor. Daha sık soğuk algınlığı yaşanıyor. Kalp krizi geçirenlerin oranı yükseliyor. İnsanları vahşi hayvanlara yem olmaktan kurtaran kaygı ve korkular sistemi, şimdi onları kemiriyor, yiyor, bitiriyor.

"KORKU YOZLAŞTIRIR"

Myanmar'ın önderi **Aung San Su,** *"İnsanları güç değil, korku yozlaştırır. Güç sahipleri iktidarı yitirme korkusuyla, iktidara bağımlı olanlar onun hışmından duydukları korkuyla yozlaşıyorlar"* diye haykırıyor.

Toplumların sağlıklı kalabilmesi, yozlaşmadan uzaklaşması için korkularını aşabilmesi gerekiyor. **Natan Sharansky** ve **Ron Dermer**'in *Demokrasi Davası* kitabında belirttikleri gibi toplumların bu durumda üç temel güç kaynağına ihtiyacı var: **Bireyin içsel özgürlüğünün gücü, özgür toplumun gücü ve özgür dünyanın dayanışma gücü.**

Her üç kaynağın da çözüldüğü, değerlerin aşındığı, ortak iradelerin oluşturulamadığı, ortak yararların netleştirilemediği ve ortak projelerle gelecek inşasına katkının gerektiği gibi yapılamadığı bir aşamada bulunuyoruz.

Sharansky ve **Dermer, Arşimed'**e gönderme yaparak, *"Dünyayı döndürmeye çalışanlar, öncelikle kendilerini ayakta tutabilecekleri bir yer bulmalılar"* diye anımsatıyorlar. İki yazar ekliyorlar: *"Ahlaki netlik bize ayakta durabileceğimiz yer hazırlar; daha iyi bir dünya yaratmak için yeteneklerimizi, fikirlerimizi ve enerjimizi harekete geçirecek manivela kuvvetine referans noktasını verir."*

Sharansky ve **Dermer**'in çalışmasından yola çıkarak, korkuların, özellikle de içe dönük korkuların çığ gibi büyümesinin ürettiği olumsuzlukların arttığını söyleyebiliriz. Öncelikle korku toplumunun yasakları veya kısıtlamaları samimi inanç sahiplerini sisteme ve rejime yabancılaştırıyor.

İkincisi, insanlar itaat ve biat ettikleri ortama inanmıyor, olup bitenleri zihinlerinde sorgulamıyor, sorgulamaya dayalı meşrulaştırma süzgecinden geçirmiyor ve tam anlamıyla bir içsel çürüme yaşıyor; insanların kendilerine ve inançlarına saygıları azalıyor.

Üçüncüsü, korku toplumlarındaki insanların neye inandıklarını anlamamız güçleşiyor. İnsanlar, özgürlüklerini yitirdikçe, kendilerini ciddi biçimde sansür ediyor, sorulan sorulara verdikleri yanıtları saptırıyor. Dürüstlük, bildiklerimiz le söyleyebildiklerimiz arasındaki makas olduğuna göre, korku toplumunda bireyler ve topluluklar dürüstlükten uzaklaşıyor.

Dördüncüsü, korku toplumlarında açık ortamlardaki söylemlerin ortak gerçekliğimiz ve hakikatlerimizden sapmaları büyür; bilincin çok temel bileşenlerinden biri olan *"birbirimizi anlama"* yoğunluğumuz azalıyor. Korku toplumlarında açık ortamlardaki söylemlerin "güvenilir delil" olma özelliği giderek azalıyor; güvensizlik artıyor.

Beşincisi, korku toplumları *"algı oluşturma"* ve *"beyin yıkama"* üzerinde kuruluyor. Hitler Almanyası'nda olduğu gibi, yalanı sürekli tekrarlamaya, sonunda da kendi yalanına kendini inandırmaya dayanan propaganda anlayışı öne çıkıyor.

Altıncısı, korku toplumlarında insan özgürlüğüyle bilimsel ilerleme arasındaki doğrusal ilişki kopuyor. Entelektüel kapasiteler yetersizleşiyor ve sistem kapasitelere, sorunlara gerekli refleksi gösteremiyor. Sistemin bütünü, ilerleyen bir toplum yaratma yerine, vasat topluma doğru evriliyor.

Yedincisi, korku toplumlarında *"boğucu entelektüel ortam"* oluşması nedeniyle, insanlar *"bağlantılı düşünemiyor"*, buluş kapasitelerini kullanılamıyor, bilinç düzeyleri düşüyor.

Son çözümlemede, korku toplumu bireyleri ve toplulukları yozlaştırıyor; birleşme yerine ayrışmalar, kapsayıcılık yerine sömürücülük, saygı yerine kibir ve üstünlük inancı, içtenlik yerine aldatma öne çıkıyor. Toplum içten içe çürüyor, gücü azalıyor...

KORKU ÜRETENLER "GEREKÇE" BULUR

Korku üretenlerin ayırt edici özelliklerinden biri, davranışlarını meşrulaştıran gerekçe üretmeleri ve o gerekçelere kendilerini inandırmalarıdır. İnsan doğası üzerinde çalışma yapanlar, ***"Kötülük asla çıplak gelmez, üstüne mutlaka kutsal bir şal örter"*** özdeyişini üretmiştir. İnsan davranışlarının çok temel değişmezlerinden biridir *"bahane üretme"* ve gerçek amacı saklayarak sunma.

Murat Belge, 30 Ekim 2002'de Radikal'de aktarmıştı: Stalin 1930'lu yıllarda, *"Büyük Petro St. Petersburg'u yaparken 300 bin kişi bataklıklarda can vermişti. Şimdi dünya sosyalizmini kuruyoruz, 30 milyon kişi feda edilse çok mudur?"* demişti gayri resmi ortamlarda. Daha yüksek amaçlar için insanları feda etmeyi göze alıyordu.

İlber Ortaylı, Milliyet Pazar'da 11 Kasım 2002 günü ilginç bir örneği paylaştı: Fransa'nın gerçek anlamda kurucusu sayılan **Kral St. Louis** döneminde sapkın mezhep sayılan **Cathor**'larla savaşıyordu. Bu mezhep üyelerin bir bölümü **Montsegur** mevkiinde sarılanca kiliseye sığındılar. **Simon de Monfort** tüm kilisede bulunanların imha edilmesini emretti. Çevresindekiler, *"Aman efendim, kilisede dini bütün günahsız Hıristiyanlar da var" dendiğinde, "Allah iyi kullarından inayetini esirgemeyecektir. Hele biz Allaha isyan edenleri yok edelim de mümin olanlar öbür dünyada mükâfatlarını bulur"* demeye getirmişti.

Hırsız bile, haksız kazanılmış mala el koyduğuna inanmasa o işi yapamaz. İnsanlar kendilerine biçtikleri, kendinden menkul daha yüksek idealler için çevresinde yaşanan dramlara göz yumabilir. Önemli olan yaşadığımız anda kendi kendimize biçtiğimiz değer ve kitlelerin bize gösterdiği destek değildir, orta ve uzun dönemde tarihin hükmüdür.

Ahmet İnam'ın *Ekonomik Forum*'da 15 Mart 2001 'de uyardığı gibi, şiddetin ve korkunun olduğu bir yaşam mutsuzluğun, acının, tutarsızlığın, ezilmişliğin, kendini gerçekleştirememenin yaşandığı bir zamandır. Böylesi zamanlar, toplumun enerjisini boşa harcar; ödenen bedelle, ulaşılan sonuç arasında tutarlı dengeler kurulamaz.

Ortaylı'ya geri dönelim: *"Bütün sorun, siyasilerin ve toplum düşüncesine yön verenlerin korkmaması, basit dürtülerle toplumları ayaklandıracak nitelikteki çağdaş medyanın çok dikkatli ve bilinçli olmasıdır. Sokaktaki çilekeş insanı kışkırtmak çok kolaydır. Daha zor olan yöntem ise uzun vadede yüz ağartıcı sonuçlar yaratmaktır."*

Spinoza güç kullananların anlatım özgürlüğünü ne kadar kısıtlarlarsa, o oranda karşı dirençle karşılaşacaklarını söyler. Otto Lampe, korkunun ulusal, bölgesel ve kültürel benliğimizin kaybolmasına yol açtığını belirtir. Ayrıca, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel olarak karar verme haklarının yitirilmesine yol açtığının altını çizer.

Korkunun **"insan boyutunu" Shakespeare** ünlü şiirinden bir kez daha anımsayalım.

"İnsanların çoğunluğu, kaybetmekten korktuğu için sevmekten korkuyor.

Sevilmekten korkuyor, kendisini sevilmeye layık görmediği için.

Düşünmekten korkuyor, sorumluluk getirdiği için.

Konuşmaktan korkuyor, eleştirilmekten korktuğu için.

Duygularını ifade etmekten korkuyor, reddedilmekten korktuğu için.

Yaşlanmaktan korkuyor, gençliğinin kıymetini bilmediği için.

Unutulmaktan korkuyor, dünyaya bir şey vermediği için.

Ve ölmekten korkuyor aslında yaşamayı bilmediği için."

Korkuya değil, güvene... Yozlaşmaya değil, diri durmaya... Sevgisizliğe değil, birbirimizi anlamaya... İnsanları harcamaya değil, onları anlamaya ve kazanmaya her zamankinden daha çok ihtiyacımız var...

Korku toplumlarındaki insanların neye inandıklarını anlamamız güçleşiyor. **İnsanlar, özgürlüklerini yitirdikçe, kendilerini ciddi biçimde sansür ediyor, sorulan sorulara verdikleri yanıtları saptırıyor.** Dürüstlük, bildiklerimizle söyleyebildiklerimiz arasındaki makas olduğuna göre, korku toplumunda bireyler ve topluluklar dürüstlükten uzaklaşıyor.